

Nr 9

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207), dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 29 januari 1960 dagtecknad proposition, nr 43, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207)

Härigenom förordnas, att 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

3 §.

Lotteri, däri insatser, om sådana fordras, och vinster äro till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, må, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke äro för handen, anordnas

a) efter anmälan — — — 3 000 kronor;

b) i annan ort än Stockholms stad, efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran,

att lotteriet bedrives allenast inom

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Lotteri, däri insatser, om sådana fordras, och vinster äro till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, må, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke äro för handen, anordnas

a) efter anmälan — — — 3 000 kronor;

b) i annan ort än Stockholms stad, efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,

att lotteriet bedrives allenast inom

¹ Senaste lydelse, se 1959: 162.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

polismyndighetens förvaltningsområde,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor;

c) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller *till svenska konstidkares understöd och uppmuntran*,

att lotteriet bedrivs allenast inom länet,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor.

polismyndighetens förvaltningsområde,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor;

c) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller *för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare*,

att lotteriet bedrivs allenast inom länet,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1961.

I samband med propositionen har utskottet behandlat den i anledning av densamma väckta motionen I: 529 av herr Sveningsson. I motionen yrkas att riksdagen måtte bifalla det i propositionen intagna förslaget med den ändringen, att 4 § lotteriförordningen erhåller följande lydelse.

»Vid meddelande av tillstånd till lotteri må föreskrivas de närmare villkor samt meddelas de kontroll- och ordningsföreskrifter, vartill omständigheterna kunna giva anledning. Anordnas lotteriet till förmån för partipolitisk verksamhet, skall å lottsedlar och trycksaker och i annan reklam för lotteriet angivas tydlig uppgift om vilket politiskt parti lotteriet avser.

Beträffande lotteri, — — — och ordningsföreskrifter.

Vid meddelande — — — är betungas.»

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring av lotteriförordningens bestämmelser att politisk organisation får möjlighet att anordna lotteri till förmån för partipolitisk verksamhet.

Inledning

Under senare tid har i olika sammanhang frågan om de politiska organisationernas möjligheter att anordna lotterier till förmån för sin verksamhet varit aktuell. Spörsmålet har närmare behandlats i en inom handelsdepartementet den 1 december 1959 upprättad promemoria angående tillstånd för politiska organisationer att anordna lotterier. Efter remiss har överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser avgivit yttranden över promemorian.

Beträffande innehållet i promemorian och de yttranden som avgivits däröver får utskottet hänvisa till s. 5—11 i propositionen.

Nuvarande bestämmelser om rätt att anordna lotteri m. m.

Rätten att anordna lotteri regleras i *lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207)*. Enligt 1 § förordningen får lotteri om penningar eller penningars värde icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t anordnas för allmänheten i andra fall eller i annan ordning än som stadgas i förordningen.

Såsom lotteri anses enligt paragrafen varje företag, i vilket efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det, som erhålles av varje deltagare. Marknads- och tivolinöjen, såsom mekaniska spelapparater, ringkastningsanordningar och skjutbanor, vilka är förenade med vinstmöjligheter som nu sagts, skall betraktas såsom lotterier oavsett företagets beskaffenhet i övrigt.

Enligt 2 § och 3 § a) förordningen kan lotteri i vissa fall få anordnas efter anmälan hos polismyndighet. Enligt 2 §, som närmast har avseende å smärre lotterier av typen tivolinöjen, gäller såsom förutsättning att lotteriet anordnas i samband med offentlig nöjeställning eller tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen avsett område, att vinsterna uteslutande utgöres av varor eller av anvisningar, gällande såsom betalningsmedel allenast inom nämnda område, att vinstvärden och insatser icke överstiger vissa angivna belopp samt att vinstfördelning äger rum i omedelbar anslutning till deltagande i lotteriet.

Enligt 3 § a) må lotteri, i vilket insatser och vinster är till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke är för handen, anordnas efter anmälan hos polismyndighet under förutsättning att lotteriet anordnas i samband med tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen avsett område, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, att behållningen i lotteriet uteslutande användes för det ändamål,

till vars förmån den tillställning äger rum i samband varmed lotteriet är anordnat, samt att anmälan icke avsett anordnande vid samma tillställning av lotterier med insatser till högre sammanlagt belopp än 3 000 kronor.

I 3 § b) och c) öppnas möjligheter att efter tillstånd anordna lotteri, i vilket insatser och vinster är till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan. Sålunda gäller enligt b) för annan ort än Stockholms stad att polismyndigheten kan ge tillstånd till lotteri, under förutsättning att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran, att lotteriet bedrivs allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, samt att insatserna icke uppgår till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor. Enligt c) kan länsstyrelse meddela lotteritillstånd under förutsättning att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran, att lotteriet bedrivs allenast inom länet, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, samt att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgår till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor.

Tillståndsmyndigheten äger enligt 4 § föreskriva de närmare villkor samt meddela de kontroll- och ordningsföreskrifter, vartill omständigheterna kan giva anledning.

I fråga om anmälningslotterier äger polismyndigheten meddela erforderliga kontroll- och ordningsföreskrifter.

Vid sådant meddelande skall iakttagas, att lotteriet icke onödigtvis betungas.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Lange, har anfört:

»Såsom framgår av den tidigare redogörelsen har politiska organisationer sedan åtskilliga år i betydande omfattning beviljats tillstånd att anordna lotterier. I stor utsträckning har fråga varit om lotterier som det ankommit på länsstyrelserna att lämna tillstånd till. Under efterkrigstiden har emellertid även Kungl. Maj:ts tillståndsgivning till ej ringa del gällt lotterier, som anordnats av politiska organisationer. Den hittillsvarande utvecklingen ger anledning räkna med att politiska sammanslutningar även framgent kommer att söka anskaffa medel genom lotterier.

Såsom allmän förutsättning för tillstånd att anordna lotteri uppställer lotteriförordningen — med undantag för vissa smärre lotterier vilka i detta sammanhang saknar intresse — det kravet att lotteriets behållning användes för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål. Kravet har tolkats så att de politiska organisationerna varit förhindrade att anordna lotteri för den politiska verksamheten i egentlig mening, under det att möjlighet funnits för dem att lotterivägen skaffa medel för sådan verksamhet vid sidan om den politiska, som ansetts uppfylla förordningens nämnda

krav. Även Kungl. Maj:t har vid sin tillståndsgivning följt denna praxis. De ändamål, för vilka de politiska organisationerna medgivits rätt att anordna lotteri, har i det stora flertalet fall gällt studieverksamhet. I några fall har Kungl. Maj:t meddelat lotteritillstånd, där medlen skolat användas till organisationens nykterhetsfrämjande verksamhet. Exempel finns även på att politisk organisation medgivits att anordna lotteri för annat ändamål än för sin egen verksamhet.

I den föreliggande promemorian ifrågasättes, huruvida de politiska organisationerna vid anordnande av lotterier bör vara begränsade till de i lotteriförordningen nu uppräknade lotteriändamålen. Enligt promemorian saknas fog för en sådan begränsning och förordas, att förordningen ändras så, att lotteri får anordnas även till förmån för partipolitisk verksamhet. Det förutsätts härvid bl. a. att tillståndsgivningen inskränkes till organisationer med representation i riksdagen.

Promemorians förslag har godtagits av det stora flertalet remissmyndigheter. Förslaget har emellertid även mött åtskilliga invändningar. I huvudsak har därvid hänvisats till att en utvidgning av de politiska organisationernas möjligheter att anordna lotterier med nuvarande trängda lotterimarknad skulle medföra avbräck för lotterier till förmån för de nu vedertagna ändamålen. Samtidigt har de i promemorian anförda skälen för förslaget kritiserats.

För egen del är jag beredd att förorda att lotteriförordningen ändras så att lotteri får anordnas även för rent partipolitisk verksamhet. Det avgörande skälet härför är att det knappast finns någon anledning varför de politiska organisationerna skulle få lita till lotterier såsom inkomstkälla endast i de fall, då behållningen går till välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål som partiet vill främja. Lotteri synes inte i och för sig kunna anses som någon olämplig inkomstkälla för en politisk organisation. Tvärtom kan, såsom framgår av promemorian, medelsanskaffning på denna väg ur vissa synpunkter vara att föredraga framför andra former av ekonomiskt stöd åt partiverksamhet.

Jag delar uppfattningen att endast organisationer som är representerade i riksdagen bör tillåtas anordna lotterier till förmån för partipolitisk verksamhet. Det synes dock icke finnas anledning att inskränka tillståndsgivningen till de politiska huvudorganisationerna. Liksom hittills bör lotteritillstånd kunna meddelas även annan politisk organisation, förutsatt att den har anknytning till något av riksdagspartierna. Tillstandsprövningen bör handhas så att de politiska lotterierna inte inkräktar på möjligheterna att tillgodose andra och mera traditionella ändamål genom lotterier.

Villkoret att anordnare av partipolitiskt lotteri skall vara representerad i riksdagen torde endast kunna iakttagas i fråga om lotterier som fordrar tillstånd. De nya bestämmelserna bör därför enbart gälla sådana lotterier, medan någon ändring i nuvarande ordning för anmälningslotterier icke bör ske. Jag anser det däremot icke motiverat att — såsom en länsstyrelse ifrågasatt — centralisera handläggningen av de partipolitiska lotteriärendena till Kungl. Maj:t.

Såsom framhållits i promemorian och understrukits i flera remissyttranden är det av stor vikt, att lotterier för partipolitisk verksamhet anordnas så att det står fullt klart vilket politiskt parti som står bakom. Vid meddelande av tillstånd bör därför uppställas villkor att trycksaker och reklam för lotteriet skall på framträdande sätt innehålla uppgift om vilket parti som lotteriet gäller. Vidare bör föreskrivas, att lotteriet icke får bedrivas under annan benämning än sådan som tydligt anger det parti som lotteriet gynnar.»

Utskottet

I propositionen föreslås sådan ändring av 3 § lotteriförordningen, att lotteri skall få anordnas till förmån jämväl för partipolitisk verksamhet.

Utskottet ansluter sig till förslaget.

Enligt 4 § förordningen må vid meddelande av tillstånd till lotteri de villkor samt ordnings- och kontrollföreskrifter lämnas, vartill omständigheterna kan giva anledning. I motionen I: 529 yrkas komplettering av paragrafen med ett stadgande, att då lotteri anordnas till förmån för nämnda ändamål å lottsedar och trycksaker samt i annan reklam för lotteriet tydlig uppgift skall lämnas om vilket parti lotteriet avser.

I likhet med departementschefen anser utskottet det vara av stor vikt, att den lottköpande allmänheten får full visshet om vilket politiskt parti som står bakom lotteriet. Departementschefen har i detta avseende uttalat, att vid meddelande av tillstånd till lotteri skall föreskrivas, att av trycksaker och reklam för lotteriet ävensom av dettas benämning på tydligt sätt skall framgå vilket parti lotteriet gynnar. Utskottet har inhämtat, att Kungl. Maj:t avser att i de av Kungl. Maj:t utfärdade tillämpningsföreskrifterna angående lotteriförordningen, vilka innehåller ett flertal viktiga villkor för varu- och tombolalotterier, intaga bestämmelser av denna innebörd. Det är vidare Kungl. Maj:ts avsikt att därefter tillställa de olika tillståndsgivande myndigheterna de nya föreskrifterna. Under sådana förhållanden saknas enligt utskottets mening anledning att i lotteriförordningen, som utöver det generella stadgandet i 4 § saknar regler av ifrågavarande slag, intaga en bestämmelse av det innehåll motionären föreslagit.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, nr 43; samt

B. att förevarande motion, I: 529, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1960

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson*, fru Carlqvist, fru Svenson, herrar Birke och Åkesson* ;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Tobo, fröken Wetterström, herr Bengtsson i Varberg, fröken Höjer, herrar Johansson i Södertälje*, Fredriksson, Gustavsson i Alvesta och fru Svensson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.